

9. Shelenko, D. "Development of leasing relations in agriculture Ivano-Frankivsk region." *Economy of agroindustrial complex* 9 (2004): 44-47. Print.
10. Ubatulillin, M. I. "Improving lease relations of agricultural enterprises." *Economy of agroindustrial complex* 4 (2004): 43-48. Print.

Рецензенти:

Благун І.С. – д.е.н., професор кафедри економічної кібернетики ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника;

Криховецька З.М. – к.е.н., доцент кафедри фінансів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника;

УДК 330.101:620.91-027.236

ББК 65.28 (4 УКР)

Климчук М.М.

**КАТЕГОРІАЛЬНО-ПОНЯТТЄВИЙ АПАРАТ У СФЕРІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ:
ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ**

Київський національний університет
будівництва і архітектури,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра організації та управління будівництвом,
03680 м. Київ, проспект Повітрофлотський, 31,
тел.: 0663398973,
e-mail: klimarinchuk@gmail.com

Анотація. В статті проведено дослідження категоріально-поняттєвого апарату у сфері енергозбереження, ідентифіковано основні категоріальні ознаки. За результатами дефінітивного аналізу доповнено визначення енергозбереження наступними структурними компонентами: інноваційною, інституційною. Актуалізується проблематика саме комплексного поєднання структурних компонент (економічної, технічної, соціальної, екологічної, інноваційної та інституційної) при ідентифікації поняття та реалізації заходів енергозбереження.

Ключові слова: енергозбереження, відновлювальні джерела енергії, енергоефективність.

Klimchuk M.M.

**CATEGORIAL-CONCEPTUAL APPARATUS ENERGY SAVING: ECONOMIC
ASPECTS**

Kyiv National University Engineering and Architecture,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of organization and construction management,
ave Povitroflotsky, 31, Kyiv,
03680, Ukraine,
tel.: 0663398973,
e-mail: klimarinchuk@gmail.com

Abstract. The paper studied categorial-conceptual apparatus in energy saving, identified basic categorial features. According to the results definytyvnoho analysis supplemented the definition of energy saving following structural components: innovation, institutional. Updated problematic is integrating structural components (economic, technical, social, environmental, and institutional innovation) the identification and implementation of the concept of energy saving measures.

Keywords: energy efficiency, renewable energy, energy efficiency.

Вступ. Формациї розвитку економіки України в сучасних реаліях свідчать про наявність важливих та складних проблем, зумовлених неефективним використанням ресурсів паливно-енергетичного комплексу. Пріоритетним вектором вирішення поставленої проблематики є впровадження політики енергозбереження, яка визначає темпи зростання національної економіки, забезпечує раціональне використання природних і енергетичних ресурсів, сприяє поліпшенню екології.

Концентрація інтересу щодо питань енергозбереження, як з позиції дефіциту паливно-енергетичних ресурсів, так і з позиції підвищення конкурентоспроможності національних виробництв, призвело до того, що даний вектор розглядається в якості індикатора, що опосередковує економічно-соціальний розвиток і енергетичну незалежність розвинених країн. Так, в Європейському союзі була прийнята стратегічна програма «План 20-20-20», основною метою якої стало зниження до 2020 року енергоспоживання всіх країн Євросоюзу на 20% в порівнянні з рівнем 2008 року, а також зменшення на 20% викидів парникових газів і заміна 20% традиційних джерел енергії відновлюваними. В рамках зазначеної програми вже зараз спостерігається процес збільшення обсягів виробництва при скороченні енергоспоживання. Схожі заходи були прийняті в США і Японії, де основний акцент також був зроблений на енергозбереженні та використанні відновлювальних джерел енергії.

Відтак, актуалізується дослідження питань раціонального споживання паливно-енергетичних ресурсів. Пріоритетними напрямками є аналіз енергетичного комплексу нашої держави; розробці та впровадженню сучасних енергозберігаючих технологій та проєктів; техніко-економічного аналізу ефективності їх використання; стандартизації та нормування показників споживання ПЕР; розробки та впровадження енергетичного менеджменту та аудиту на підприємствах. Проте, існують відмінності в термінології та методології дослідження проблеми енергозбереження, адже в більшості наукових дослідженнях енергозбереження розглядається як технологічна проблема, що не розкриває квінтесенцію її соціально-економічного характеру. Зазначена розбіжність актуалізує доцільність докладного вивчення поняттєво-категоріального апарату у сфері енергозбереження.

Дослідження сутності та проблем реалізації заходів енергозбереження відображені в роботах низки учених: Т.Л. Алибаєва, А. А. Андріжневського, В.І. Володіна, Д.Є. Давидянца, В.Є. Жидкова, Л.В. Зубова, В.В. Єфремова, Г.З.Маркмана, Є.В. Матараса, Л. В. Олехновича, Г. А. Соколовської та інших.

Постановка завдання є дослідження й удосконалення категоріально-поняттєвого апарату у сфері енергозбереження.

Результати. Питання реалізації політики енергозбереження і підвищення енергоефективності в Україні особливо актуальні в контексті енергобезпеки, енергонезалежності та сталого розвитку економіки країни. Дефініція «енергозбереження» широко використовується в світовій практиці – «Energy Saving», «Energy Conservation» (англ.), «Energieeinsparen» (нім.), але в це поняття вкладається більш загальний сенс. Наприклад, зниження питомої витрати твердого палива на одиницю виробленої 1 кВт/год в узагальненому вигляді приводить до «збереження» палива в надрах землі, яке буде витрачено для цієї ж мети, але в більш довгостроковій перспективі [3], що демонструє збереження цього енергоресурсу на певний період часу та результат, який отримує держава в ракурсі енергетичної безпеки, соціально-економічного розвитку, екологічної компоненти. Основні визначення поняття енергозбереження представлені в таблиці 1.

Проведені дослідження дефініції «енергозбереження» надали можливість виокремити наступні категоріальні ознаки:

Таблиця 1

Визначення дефініції «енергозбереження»

Автор	Визначення дефініції «енергозбереження»
Закону України «Про енергозбереження» [6]	Енергозбереження – це діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), яка спрямована на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів у національному господарстві і яка реалізується з використанням технічних, економічних та правових методів.
Е. В. Матарас, Л. В. Олехнович [7]	означає перехід до енергоефективних технологій в усіх галузях економіки, включаючи паливно-енергетичний комплекс, і передусім, енергоємні галузі, а також комунально-побутовий сектор.
А. А. Андріжневський, В. І. Володін [2]	організаційна, наукова, практична і інформаційна діяльність, що спрямована на ефективне використання енергетичних ресурсів і реалізується із застосуванням технічних, економічних і правових методів.
О. Л. Данилов, П. А. Костюченко [4]	система правових, організаційних, наукових, виробничих, технічних і економічних заходів, спрямованих не лише на ефективне використання первинних енергетичних ресурсів, але і на залучення до господарської діяльності для зниження вжитку органічного палива нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії.
Н.Н. Сергєєв [9]	процес зниження кінцевого споживання енергетичних ресурсів; ефективне використання первинних не відновлюваних енергоресурсів; залучення в господарську діяльність відновлюваних джерел енергії.
Д.Е.Давидянц, В.Е.Жидков, Л.В.Зубова[3]	це спосіб реалізації комплексу заходів щодо скорочення споживання енергоресурсів, що забезпечує збереження можливостей виробництва та реалізації товарів (робіт, послуг) необхідної якості, обсягу та асортименту.
Г. А. Соколовська [10]	процес раціоналізації використання всіх видів ресурсів на базі інтенсифікації виробництва.
В.В. Єфремов, Г.З. Маркман [5]	реалізацію заходів щодо підвищення ефективності використання енергоресурсів, електричної та теплової енергії.
В.Г. Семенова [8]	комплекс заходів, або дій, які реалізуються щодо забезпечення найбільш ефективного використання енергетичних ресурсів.
Т.Л. Алибасв [1]	діяльність, основною метою якої є зниження обсягу використовуваних енергетичних ресурсів при збереженні відповідного корисного ефекту від їх використання.

(Систематизовано автором)

1) Раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів – це детермінанта сталого соціально-економічного розвитку суспільства;

2) Підвищення енергоефективності – комплекс заходів щодо раціонального використання ресурсів в контексті забезпечення енергонезалежності країни та дотримання вимог хорони навколишнього середовища;

3) Впровадження відновлювальних джерел енергії;

4) Застосування технічних, економічних і правових методів;

5) Підвищення добробуту населення країни.

Натепер, переважна більшість визначень поняття «енергозбереження» фокусуються на технічних аспектах, пов'язаних зі скороченням енергетичного споживання, що неповністю характеризує квінтесенцію терміну. Адже, за результатом зменшення споживання енергоресурсів можливе погіршення якості продукції і зниження обсягу виробництва. Вивчення наведених визначень надало можливість зробити висновок, що

основними компонентами поняття енергозбереження є економічна, технічна, соціальна, екологічна.

Вважаємо, за доцільне при визначенні дефініції «енергозбереження» враховувати наступні структурні компоненти: економічну, технічну, соціальну, екологічну, інноваційну та інституційну, якщо перші чотири ознаки, відображаються у проаналізованих визначеннях, то інноваційну та інституційну структурні компоненти автори не вживають, що не повністю розкриває можливості і перспективи забезпечення розвитку енергозбереження. Інноваційна компонента енергозбереження – це процес створення або імплементації новітніх енергозберігаючих технологій з метою підвищення конкурентоспроможності господарсько-комерційної діяльності виробничо-економічної системи й отримання соціально-економічного та екологічного ефектів.

Впровадження заходів енергозбереження не можливе без комплексної державної підтримки на кожному рівні реалізації, тому доцільно враховувати інституційну компоненту, що представлена визначальною, багатфакторною сукупністю інституцій, які створюють умови для впровадження та реалізацію заходів енергозбереження на кожному рівні реалізації: макро-, мезо-, мікро з метою забезпечення енергонезалежності, енергоефективності та безпеки держави.

Проведений нами категоріально-поняттєвий аналіз дефініції надав можливість ідентифікувати, що термін енергозбереження – комплексний підхід до імплементації системних заходів щодо ефективного використання енергетичних ресурсів, впровадження в господарсько-комерційну діяльність відновлювальних джерел енергії та реалізації економічних, технічних, екологічних, соціальних, інноваційних та інституційних структурних компонент в ракурсі енергоефективності, енергобезпеки та сталого розвитку економіки країни.

Висновки. За результатами проведеного дослідження категоріально-поняттєвого апарату енергозбереження виявлено відсутність чіткого розуміння дефініції енергозбереження, адже вчені вивчають його згідно до своїх наукових напрямів та в контексті мети кожного окремого дослідження. Беручи до уваги це слід уточнити визначення енергозбереження та інтерпретувати його як комплексний підхід до імплементації системних заходів щодо ефективного використання енергетичних ресурсів, впровадження в господарсько-комерційну діяльність відновлювальних джерел енергії та реалізації економічних, технічних, екологічних, соціальних, інноваційних та інституційних структурних компонент в ракурсі енергоефективності, енергобезпеки та сталого розвитку економіки країни.

Перспективами подальшого дослідження енергозбереження доцільно актуалізувати на вивченні факторів енергозбереження та моніторингу стану підприємств будівельної індустрії України в контексті імплементації технологій енергозбереження.

1. Алибаев Т.Л. Теоретичні підходи до визначення змісту і чинників енергозбереження програми регіону / Т.Л. Алибаев // Вісник Казан. держ. енергетич. ун-ту. – 2012. – № 3. – С. 7–13.
2. Андріжневский А. А. Энергозбереження та енергетичний менеджмент / А. А. Андріжневский, В. І. Володін. - Мінськ: Вища шк., 2005. – 294 с.
3. Давидянц Д. Є. До визначення понять «енергозбереження» і «енергоефективність» / Д.Є. Давидянц, В.Є. Жидков, Л.В. Зубова // Фундаментальні дослідження. – 2014. – №9–6. – С. 1294–1296.
4. Данилов О. Л. Практичний посібник з вибору та розробці енергозберігаючих проєктів / О.Л. Данилов, П. А Костюченко. – М: ЗАТ «Технопромстрой». 2006. – 668 с.
5. Єфремов В.В. «Енергозбереження» та «енергоефективність»: уточнення понять, система збалансованих показників енергоефективності / В.В. Єфремов, Г.З. Маркман // Вісник Томського політехнічного університету. – Томськ: ТПУ, 2007. – № 4. – Т. 311.
6. Закон України «Про енергозбереження»: від 24.11.2003 р. Верховна Рада України. – К.: Парлам. вид-во. 1994, – 284 с.

7. Матарас Є. В. Реалізація основних процесів енергозбереження в Республіці Білорусь / Є.В. Матарас, Л. В. Олехнович // Студентський Вісн. – 2007. – № 10.
8. Семенов В.Г. Муниципальные программы энергосбережения / В.Г. Семенов// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.energосберfond.ru/wiki/speech/doc5/>
9. Сергеев Н.Н. Методологические аспекты энергосбережения и повышения энергетической эффективности промышленных предприятий : монография. Ижевск: Удмурт. ун-т, 2013. – 116 с.
10. Соколовская Г. А. Ресурсосбережение на предприятиях / Г. А. Соколовская. Т. С. Сигарева. – М: Экономика. 1990. – 156 с.

References

1. Alybayev, Timur. «Theoretical approaches to define the content and factors of energy saving programs in the region.» *Bulletin of Kazan. state. power e. Univ.* 3 (2012): 7-13. Print.
2. Andrizhnevskyy, Andrey, and Vladimir Volodin. *Energy efficiency and energy management*. Minsk: Higher school, 2005. Print.
3. Davdyants, Dmytro , Vladimir, Zhidkov, and Larisa Zubova. "By the definition of "energy efficiency" and "energy efficiency. "" *Fundamental research* 9 (2014):1294-1296. Print.
4. Danilov, Oleksandr, and Andrey Kostyuchenko *Practical Guide to selecting and developing energy efficiency projects*. Moscow: CJSC "Tehnopromstroy." 2006. Print.
5. Efremov, Vladimir, and Hennadiy Markman. "Energy" and "energy efficiency": clarification of concepts, Balanced Scorecard Energy." *Bulletin of the Tomsk Polytechnic University* 4 (2007). Print.
6. Law of Ukraine "On energy saving" from 24.11.2003 r. Verhovna Council Ukraine. Kyiv: Parla. typevo.,1994. Print.
7. Mataras, Evhen, and Leonid, Olekhnovich "Implementation of major energy-saving processes in the Republic of Belarus." *Student Visn.*10 (2007). Print.
8. Semenov, Vlafimir "The municipal energy saving programs" <http://www.energосберfond.ru/wiki/speech/doc5/>
9. Sergeyev, Nikolay. "Methodological aspects of energy saving and energy efficiency of industrial enterprises: a monograph. " Izhevsk Udmurtia. University Press, 2013. Print.
10. Sokolovskaya, Halina, and Tatyana Sigareva. *Resource enterprises*. Moscow: Economy. 1990. Print.

Рецензенти:

Плюський В.О. – доктор технічних наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків Київського національного університету будівництва і архітектури;

Тугай О.А. – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри організації та управління будівництвом Київського національного університету будівництва і архітектури.

УДК 369

ББК 65.27

Мельничук Ю.М.

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

ПВНЗ «Європейський університет»,
Уманська філія,
Міністерство освіти та науки України,
20300, м. Умань, вул. Шевченка, 15-а,
тел.: 0474459018, факс 0474453024,
e-mail: postmaster@uman.e-u.in.ua

Анотація. У статті розглянуто теоретичні питання страхування життя в Україні. Розкрито суть страхування в цілому та страхування життя як його підвиду. Проаналізовано законодавчу базу діяльності страхування життя.

Досліджено розвиток страхового законодавства в хронологічному порядку. Простежено за утворенням та формуванням страхових компаній з страхування життя на страховому ринку України. Виявлено позитивні зрушення та недоліки в законодавчій базі з страхування життя.